

ISSN: 2146-1961

Doğan, N. & Tarhan, B. (2022). Metaphors of School, Principal and Teacher in Children's Books at Secondary School Level, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(48), 769-796.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3038>

Makale Türü (ArticleType): Derleme Makale

ORTAOKUL DÜZEYİNDEKİ ÇOCUK KİTAPLARINDA OKUL, MÜDÜR VE ÖĞRETMEN METAFORLARI

Nilgün DOĞAN

Öğretim Görevlisi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye, nilgundogan94@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0516-7147

Betül TARHAN

Dr, University of Georgia, Georgia, Amerika Birleşik Devletleri, tarhan@uga.edu
ORCID: 0000-0002-6339-1876

Gönderim tarihi: 08.11.2021

Kabul tarihi: 02.05.2022

Yayın tarihi: 01.06.2022

Öz

Bu çalışmada, ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında bulunan okul, müdür ve öğretmen metaforları incelenmiştir. Araştırmanın amacı güncel literatürde tanımlanan çağdaş okul, çağdaş müdür, çağdaş öğretmen kavramlarına karşın çocuk kitaplarında metaforlar yoluyla oluşturulan okul, müdür ve öğretmen kavramlarını belirleyip bunların arasındaki uyumu sorgulamaktır. Öğrencilerin okudukları kitaplardaki metaforlarla zihinlerinde oluşabilecek okul, müdür ve öğretmen kavramlarını tespit etmek de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada ortaokul düzeyindeki 30 çocuk kitabı incelenmiştir. İncelenen dokümanların seçiminde doğrulayıcı doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından incelenen kitaplardan doğrudan alıntılar yapılarak araştırmanın verileri toplanmış ve bu veriler Microsoft Office Word programının yardımıyla dijital ortama aktarılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen çocuk kitaplarındaki okul metaforlarının fiziksel şartlar, eğitim şartları ve canlı bir varlığa benzetilme açısından üç tema altında toplandı; müdür ve öğretmen metaforlarının ise fiziksel özellikler, karakter özellikleri ve mesleki özellikler temaları altında toplandı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada tespit edilen bu metaforların içerdikleri anlamlar üzerinden olumlu, olumsuz ve tarafsız özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak incelenen çocuk kitaplarında okul, okul müdürü ve öğretmenlerin genel olarak olumsuz metaforlarla anlatıldığı, tespit edilen metaforlarla literatürde olması gereken okul, okul müdürü ve öğretmen kavramlarının uyuşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tespit edilen bu metaforlarda okul; hapisaneyi, orduyu, askeriyeyi andıran zincirlere, kilitli kapılara ve demir parmaklıklı pencerelere sahip sınırlandırıcı bir yer olarak betimlenmiştir. Müdürler ise aşırı disiplinli, zorba, sinirli, otoriter olarak betimlenirken polise, gardiyana, komutana benzetilmişlerdir. Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin sevecen, pozitif, güler yüzlü, anlayışlı olmalarıyla ilgili olumlu metaforlar tespit edilmiştir. Ancak olumlu metaforlar olmasına rağmen öğretmenlerin kitaplarda öfkeli, saldırgan, sert, anlayışsız, korkunç karakter özellikleriyle değişime kapalı, antidemokratik olmak gibi olumsuz metaforlarla daha çok öne çıktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Okul, okul müdürü, öğretmen, metafor, çocuk edebiyatı, çocuk kitapları.

METAPHORS OF SCHOOL, PRINCIPAL AND TEACHER IN CHILDREN'S BOOKS AT SECONDARY SCHOOL LEVEL

ABSTRACT

In this research, metaphors of school, principal and teacher in children's books at secondary school level were examined. Aim of this research is to identify the concepts of school, principal and teacher that are presented in children's books with metaphors, and exhibit the differences between them and concepts of contemporary school, contemporary principal and contemporary teacher that are defined in modern literature. It is also among the aims of the research to identify the concepts of school, principal and teacher that may be shaped in minds of the students with the help of metaphors in the books they read. In this research, 30 children's books at secondary school level were examined with the help of qualitative research methodology. Confirmatory document analysis is used while choosing the documents examined. Data of the research were collected by making direct quotations from the books examined by the researcher and these data were transferred to digital environment with help of Microsoft Office Word program. The data obtained in the study were examined using content analysis. At the end of the research, it was concluded that school metaphors in the examined children's books are gathered under three themes in terms of physical conditions, educational conditions and analogy to a living being, meanwhile principal and teacher metaphors are grouped under the themes of physical features, characteristic features, and professional features. In addition, it has been concluded that these metaphors detected in the research have positive, negative, and neutral characteristics based on the meanings they contain. However, it was concluded that school, principal and teachers were mostly represented by negative metaphors in children's books, and school, principal and teacher concepts that should be in the literature did not match with the detected metaphors. In these detected metaphors, school was described as a restrictive place that resembles army, military, prison with its chains, locked doors and barred windows. Also the principals were depicted as over-disciplined, high-handed, angry and authoritarian, and they were resembled to police, guardian, and commander. As a result of the research, positive metaphors about being compassionate, sympathetic, smiling, and understanding were detected about teachers. Although there are positive metaphors, it was concluded that teachers are more prominent with negative metaphors such as being angry, aggressive, harsh, insensitive, closed to change with their horrible characteristics, and being antidemocratic in the books.

Keywords: School, principal, teacher, metaphor, children's literature, children's books.

GİRİŞ

Eğitim içerisinde farklı paydaşları ve farklı unsurları bulunduran bir sistemdir (Erdoğan, 2002). Bütün dünyada ve ülkemizde eğitim sistemi içerisindeki önemli unsurların başında; okul, müdür ve öğretmen kavramları gelmektedir (Başaran, 1993). Eğitimin tüm bu unsurlarıyla bir bütün olduğunu ve başarıya ulaşması için bağlı olduğu tüm unsurların sistemli bir şekilde çalışması gerektiğini söylemek yanlış olmaz. Aksi halde eğitimin bir unsurunda dahi ortaya çıkacak bir sorunun tüm toplumu etkilemesinin kaçınılmaz olduğunu söyleyebiliriz.

Eğitimin amacına ulaşabilmesi için, içinde bulunulan eğitim ortamı yani ilk akla gelen şekliyle okul önemli bir unsurdur ve okul planlanmış bir eğitimi öğrenciye sunmaktadır (Başaran, 1993). Bu planlanmış eğitim yapılırken okulun değişen dünya koşullarına uyum sağlayabilmesi için sürekli yenilenmesi ve öğrenmesi gerektiğini söylemek yanlış olmaz. Çağdaş bir okulun bilgi çağına ayak uydurması için öğrenen bir okul olması gerekmektedir (Töremen, 2011). Öğrenen okulda örgütsel bir öğrenme söz konusudur. Örgütsel öğrenme, okulda eğitim ve öğretim etkinliklerine yönelik öğrenmenin eyleme geçmiş halidir (Çelik, 1996). Eğitime ortam sağlayan çağdaş bir okulda öğrencilerin fiziksel şartlar açısından kendilerini güvende hissetmeleri gerektiği, okulun bir eğitim ortamı olarak hapisaneyi anımsatmaması gerektiği bu doğrultuda fiziksel şartlar açısından eğitimi destekleyici bir ortamın olması gerektiği söylenebilir. Çağdaş okulda laboratuvar, kütüphane, oyun ve spor salonları, yemekhane olması gerektiği; fiziksel şartların eğitimi ve öğretimi kolaylaştırması gerektiği söylenebilir.

Okulların eğitim hedeflerine ulaşabilmesi ve sistemli şekilde çalışabilmesi için çağdaş yöneticiye ihtiyaçları vardır. Çağdaş müdür; günümüzün öğretmen ve öğrencisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve okulun verimliliğini arttırabilmelidir. Bunun içinde devamlı olarak kendisini geliştirmesi gerekmektedir (Çelik, 1996). Müdürlerin farklı liderlik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Dönüşüm ve değişim gerektiğinde dönüşümcü bir lider olarak okula yeni amaç ve yön belirleyebilmeli, eğitim-öğretim faaliyetlerinin desteklenmesi konusunda bir öğretim lideri olarak hareket edebilmelidir (Özdemir ve Sezgin, 2002). Çağın ihtiyaçlarını karşılayan ideal ve çağdaş müdür okuldaki öğretimin lideri olabilmelidir. Müdürün okulun tüm paydaşları ile birlikte oluşturduğu vizyon doğrultusunda görev paylaşımı yaparak okulda demokratik bir eğitim ortamı sağlaması gerektiği söylenebilir.

Okulda eğitim amaçlarını gerçekleştirme konusunda önemli görev müdürden çok öğretmene aittir. Öğrenci ile doğrudan iletişim içerisindeki kişi olması sebebiyle öğretim etkinliklerinde en etkili rolü öğretmen üstlenmektedir (Akyüz, 2001). Çağdaş ve ideal öğretmen işinin dört duvarın ötesinde olduğunu bilmeli, öğrencilerini eğitmek amacıyla kendilerini büyük bir girişimin önemli parçası olarak görmelidir. Bunun olması için de okulda paylaşılan bir vizyonun, öğretmenler arasında işbirlikçi çalışmanın ve meslektaş etkileşiminin olması gerekmektedir (Glickman vd., 2014). Çağdaş öğretmen, hayat boyu öğrenmeye açık olmalı sürekli kendini yenileyebilmelidir. Çünkü yalnız bu şekilde hayat boyu öğrenen çağdaş bireyler yetiştirebilir. Elbette öğretmenin tüm bunları yapmaya çalışırken tek başına olmaması; müdür, öğrenci velileri ve toplum tarafından desteklenmesi gerektiğini söylemek yanlış olmaz.

Genel itibariyle çağdaş olan okul, müdür ve öğretmen kavramları çağa ayak uyduran, demokratik, sürekli öğrenerek yenilenen, öğrenciyi merkeze alan, öğrenciye hoşgörüyü yaklaşan şekilde tanımlanmaktadır (Balci, 2000; Çelik, 2015; Erdoğan, 2002; Fındıkçı, 1996; Korkmaz, 2008; Şişman,1999; Töremen, 2011; Yetim ve Göktaş, 2004). Dolayısıyla bizim de ideal olarak gördüğümüz eğitim unsurları bu şekildedir. Ancak eğitimin en önemli parçası öğrencilerin okuduğu kitaplardaki okul, müdür ve öğretmen metaforlarının ideal olandan çok uzak olduğu tespit edilmiştir. Çocuk kitaplarının, çocuğun dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişiminde etkili araçlar olduğunu söyleyebiliriz. Çocuk kitapları çocuğun; karakterlerle ve karakterlerin ilişkileriyle yaratılan kurgular sayesinde insanı, yaşamı, doğayı tanımaya olanak tanır (Sever, 2008). Dolayısıyla çocuk kitaplarında kurgulanan karakterlerle ve ilişkilerle çocuğa yaşamdan örnekler sunularak onlara deneyim alanı yaratılabileceği söylenebilir. Edebiyat yapıtları yaratıldığı toplumun kültürel ve toplumsal değerlerini yansıttığı gibi birer edebiyat yapıtı olan çocuk kitaplarının da toplumu yansıttığını söyleyebiliriz. Bu doğrultuda çocuk kitapları toplum tarafından bazen kabul edilen bazen de karşı çıkılan toplumsal değerleri çocuğa sezdirir (Sever, 2008). Fakat bu değerleri sezdirirken de çocuğa herhangi bir değeri, düşünceyi aktarmayı amaçlamaz, aksine çocuğun iyi, seçici, bağımsız düşünebilen bir okur olarak yetişmesini amaçlar (Dilidüzgün, 2003). Çocuklar dolayısıyla öğrenciler eğitimin en önemli unsurlarından biridir. Bu sebeple öğrencilerin eğitim sisteminde iyi, seçici ve bağımsız düşünen bireyler olarak okul, müdür ve öğretmen unsurlarına karşı olumlu bir algısının olması eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Okul, müdür ve öğretmen unsurlarına karşı olumsuz algıya sahip öğrencilerle eğitim sisteminin başarıya ulaşması mümkün olmadığı söylenebilir.

Eğitim-öğretim sürecinin verimli bir şekilde geçirilebilmesi için öğrencilerin içerisinde buldukları eğitim sisteminin unsurlarına karşı sahip oldukları algıları tespit etmek önem taşımaktadır. Bu çalışmayla öğrencilerin okuduğu kitaplardaki okul, müdür ve öğretmen metaforları tespit edilerek onların okudukları kitaplar aracılığıyla okula, müdüre, öğretmene karşı beklentilerinin nasıl sınırlandırıldığı ortaya çıkarılabilir. İdeal olan okul, müdür, öğretmen kavramları ile kitaplarda var olanlar arasındaki farklar daha açık görülebilir. Bu anlamda bu farklar konusunda eksiklikler giderilmeye çalışılabilir. Türkiye’de eğitim araştırmalarında eğitim paydaşlarının okulla, müdürle, öğretmenle ilgili metaforik algılarının araştırıldığı ve eğitim paydaşlarının ürettikleri metaforların incelendiği araştırmalar daha önce yapılmıştır. Ancak çocukların okudukları kitaplar önceki çalışmalarda bu açıdan incelenmemiştir. Bu anlamda daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olması literatüre katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı güncel literatürde tanımlanan çağdaş okul, çağdaş müdür, çağdaş öğretmen kavramlarına karşın çocuk kitaplarında metaforlar yoluyla oluşturulan okul, müdür ve öğretmen kavramlarını belirleyip bunların arasındaki uyumu sorgulamaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında bulunan okul metaforları nelerdir?
2. Ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında bulunan müdür metaforları nelerdir?
3. Ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında bulunan öğretmen metaforları nelerdir?
4. Bulunan metaforlar ile literatürde açıklanan çağdaş okul, çağdaş yönetici ve çağdaş öğretmen kavramlarının nitelikleri birbirine ne kadar uyumludur?

YÖNTEM**Araştırma Modeli**

Bu araştırmanın amacı dikkate alınarak ortaokul düzeyine yönelik çocuk kitaplarındaki okul, müdür ve öğretmen kavramlarına ait metaforları belirlemek ve bu kitaplarda kullanılan metaforlar hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak adına nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmayı oluşturan söz konusu çocuk kitapları doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman analizi; araştırılmak istenen olguyla ilgili klinik kayıtlarının, program metinlerinin, raporların, günlüklerin, açık uçlu anketlerin yazılı cevaplarının veya kitapların incelenmesini kapsamaktadır (Patton, 2014). Bu doğrultuda çalışmadaki doküman incelemesi ortaokul düzeyine yönelik çocuk kitapları üzerinde yapılmıştır.

İncelenen Dokümanlar

Bu çalışma doğrulayıcı doküman analizi ile yapılmıştır. Doküman analizinde araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile veri analiz edilir (Çepni, 2010).

Araştırmaya başlamadan önce incelenecek dokümanların seçimi için araştırmacı tarafından Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği İlköğretim 100 Temel Eser seti incelenmiştir. Bu sette, okul kavramını içeren 4 kitaba rastlanmıştır. Ulaşılan bu sayı yetersiz görüldüğünden iki zincir okulun oluşturdukları kitap listeleri incelenmiş ve bu alanda eser veren yazarların kitapları taranmıştır. İçerisinde okul kavramı geçen 26 eser daha çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmada toplamda 30 çocuk kitabı belirlenerek incelenmiştir. Bu kitapların 3 tanesinin (Toto ve Şemsiyesi, Tek mi Çift mi?, Bebek Annem) içerisinde metafora rastlanmamıştır. Bu sebeple çalışma 27 çocuk kitabı ile tamamlanmıştır. Bu kitapların yayımlanma yılları 1888 ile 2017 arasında değişmektedir. Analiz edilen kitapların adları, yazar adları, yayımlanma tarihleri ve adlarına karşılık gelen kodları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Kitaplara Ait Bilgiler

Yayın Tarihi	Yazar Adı	Kitap Adı
1888	Jules Verne	İki Yıl Okul Tatili
1927	Ahmet Rasim	Falaka
1933	Rakım Çalapala ve Nimet Çalapala	87 Oğuz
1933	Erich Kastner	Uçan Sınıf
1972	Rifat Ilgaz	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı
1972	Rifat Ilgaz	Hababam Sınıfı Uyanıyor
1972	Rifat Ilgaz	Hababam Sınıfı Baskında
1981	Mehmet Seyda	Gururlu Peri
1988	İpek Ongun	Afacanlar Çetesi
1994	Sevim Ak	Toto ve Şemsiyesi
1996	Andrew Clements	Bunun Adı Findel
1997	Zehra İpşiroğlu	Gergedan Oyunu
1998	Zehra İpşiroğlu	Konuşan Çınar
1998	Zehra İpşiroğlu	Gelin Çocuklar Birlikte Düşünelim
2000	Andrew Clements	Gizemli Anahtar
2004	Anna Gavalda	35 Kilo Tembel Teneke

2004	Andrew Clements	Karne Oyunu
2005	Zehra İpşiroğlu	Şimdiki Çocuklar Hala Harika
2007	Gülsevin Kırıl	Gizli Formül Hangi Zarfta?
2007	Andrew Clements	Konuşmak Yok!
2008	Andrew Clements	Tek mi? Çift mi?
2009	Zehra İpşiroğlu	Düş Hırsızlarına Karşı
2011	Andrew Clements	Haylazların Kralı
2012	Andrew Clements	Sıradan Bir Çocuk
2014	Seza Kutlar Aksoy	Çevrimiçinde Şerafettin
2016	Behiç Ak	Bebek Annem
2017	Ömer Açık	Montsuzlar
2017	Gülsevin Kırıl	Belalı Dörtlüye Karşı
2017	Andrew Clements	Kaybedenler Kulübü
(?)	İ.Hakkı Sunat	Küçük Gazeteciler

Verilen Toplanması

Araştırmacı tarafından belirlenen kitaplar temin edildikten sonra okunarak incelenmeye başlanmıştır. İncelenen kitaplarda bulunan okul, müdür ve öğretmen metaforları tespit edilerek Microsoft Office Word programının yardımıyla dijital ortama aktarılmıştır. Veri toplama araçları çalışma kapsamında incelenen kitaplardır. Bu kitaplar incelendikten sonra elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli temalar ve kavramlar doğrultusunda bir araya toplanır ve okuyucunun anlayacağı bir şekilde düzenlenip yorumlanarak okuyucuya sunulur. Tüm bu analiz dört aşamada gerçekleşir; veriler kodlanır, temalar bulunur, kodlar ve temalar düzenlenir son olarak bulgular tanımlanıp yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada ise doküman analizi ile incelenen verilerden yararlanılarak üç ana tema oluşturulmuştur: Okul metaforları, Müdür metaforları ve Öğretmen metaforları.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerliği ve güvenirliliği sağlamak için Lincoln ve Guba (1985; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016) tarafından geliştirilen stratejiler kullanılmıştır. Araştırmanın inandırıcılığının sağlanabilmesi için araştırmada kullanılan araştırma deseni, toplanılan veriler, verilerin analizi alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Aktarılabilirlik açısından ise verilerin toplanması kısmında veri toplama süreci ayrıntılı olarak anlatılmış, dokümanlar üzerinden elde edilen verilerde ise bir değişiklik yapılmamıştır. Kitap içerisinden alınan veriler doğrudan alıntılar yapılarak kullanılmış, herhangi bir yorum katılmamıştır.

BULGULAR

Ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarının incelenmesiyle toplanan verilerin analizi sonucunda (a) Okul metaforları, (b) Müdür metaforları, (c) Öğretmen metaforları olmak üzere 3 tema oluşturulmuştur.

Çocuk Kitaplarındaki Okul Metaforuna Yönelik Bulgular

Çocuk kitaplarında okul metaforuna yönelik elde edilen bulgulardan okul için (a) Fiziksel şartlar açısından, (b) Eğitim şartları açısından ve (c) Canlı bir varlık olma açısından 3 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar sahip oldukları kodlara göre olumlu, olumsuz ve tarafsız olarak sınıflandırılmıştır.

Fiziksel Şartlar Açısından Okul Metaforuna Yönelik Bulgular

Fiziksel Şartlar Açısından Olumlu Okul Metaforları: İncelenen çocuk kitaplarına konu olan okullarla ilgili fiziksel şartlar açısından olumlu metafor yalnızca 1 kitapta tespit edilmiştir. Ayrıca 3 farklı kitapta tespit edilen olumlu metaforlarda ise öğrenci karakterlerinin hali hazırda okudukları okulu değil, hayallerindeki okulu anlatırken veya yeni bir okul yaratmayı planlarken olumlu metaforlar oluşturdukları tespit edilmiştir. Bu metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Okulumuz renk renk cıvı cıvı bir yer olsa ne hoş olurdu! (Düş Hırsızlarına Karşı, s.117).

[...] Okulunuzun bahçesini ekeceğiniz çiçekler ve dikeceğiniz ağaçlarla tıpkı duvarların üstüne yaptığınız şu resimlerdeki gibi tam bir cennet parkına çevirebilirsiniz. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.180).

[...] Gözlerimi kapadığımda gıcır gıcır bir okul getiriyorum gözümün önüne. Yerler ayna gibi. Okulun avlusu çocukların top oynadıkları neşeli bir oyun alanına dönüştürülmüş. Bahçesi ise alabildiğine yeşil bir çayırılık çiçekler içinde. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.34).

[...] Okullarını da renk renk boyamışlar, oyuncak bir ev gibi, öyle sevimli ki! (Gergedan Oyunu, ss. 45-46) [Kitapta bu bölümde öğrenci kendi hayalindeki okulu anlatmaktadır.]

[...] Okul binası, kentin tepesinde yer alıyor ve ışıklı katlarıyla geceleri yol alan devasa bir okyanus gemisini andırıyordu. (Uçan Sınıf, s.78).

Fiziksel Şartlar Açısından Olumsuz Okul Metaforları: İncelenen kitaplarda konuların geçtiği okulların fiziksel şartlar açısından olumsuz metaforlarla tasvir edildiği tespit edilmiştir. Tespit edilen kavramlarda okulun sınırlandırıcı bir yer olduğuyla ilgili, okulun aydınlatması ve renkleriyle ilgili olumsuz metaforların öne çıktığı görülmektedir. Olumsuz metaforlara 15 farklı kitapta rastlanmıştır. Bu metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Okul kötü bir ressamın yaptığı portre gibi, düşlerimizle üstünü boyayalım. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.173).

[...] İki aylık tatilin başladığı 15 Şubat 1860 günü öğrenciler, kafesin kapısından bırakılan kuşlar gibi neşeye okuldan çıktılar. (İki Yıl Okul Tatili, s.12).

[...] Artık okula gittiğim izlenimini taşıyamıyordum. Daha çok iki bin yetişkinin, sabahtan akşama kadar tutulduğu bir tür hayvanat bahçesi-bakımevine gider gibiydim. (35 Kilo Tembel Teneke, s.52).

[...] Asena ve Berk'le birlikte kocaman demir kapıya doğru yürüdüler. (Afacanlar Çetesi, s.18).

[...] Gidelim babam, gidelim. Ne biçim okulmuş burası da hayvanat bahçesi gibi." dedi kalın sesli adam. (Afacanlar Çetesi, s.131).

[...] Okul bahçesi savaş alanına dönmüştü. Her yer sular içindeydi. (Afacanlar Çetesi, s.142).

[...] Sıvaları dökülmüş okul duvarlarını sevmiyorum. Kirden buğulanmış demir parmaklıklı pencereleri sevmiyorum. (Gergedan Oyunu, s.50).

[...] Zincirli, kilitli okul kapısını sevmiyorum. (Gergedan Oyunu, s.51).

[...] Oysa bizi camları demirli, kapıları zincirli karanlık bir yere kapamışlar. İstesek de parmağımızı bile kıpırdatamayız. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.88).

[...] Okulun giriş kapısında koca bir asma kilit var. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.31).

[...] Okul yönetimi izin verirse okulun o kara duvarlarını boyayabilirdik. (Gelin Çocuklar Birlikte Düşünelim, s.168).

[...] Okulun o karanlık duvarlarını renk renk boyayabilsek! (...) Okulun bir tutukevini andıran şu iç kapayıcı havası azıcık kırılmış olurdu. (Konuşan Çınar, s.105).

[...] Siz burayı kahvehane ya da plaj sandınız galiba!" "Hocam, kahvehane olur mu, burası bir okul, modern bir okul." (Konuşan Çınar, s.48).

[...] Okulun o kara demir kapısı açıldı. (Falaka, s.81).

[...] Okula telefon edilip kalenin kapısı açıldı. (Çevrimiçinde Şerafettin, s.19).

[...] Kale duvarına benzeyen okulun güvenlik görevlisi ne işleri olduğunu girmenin yasak olduğunu söyledi. (Çevrimiçinde Şerafettin, s.19).

[...] Yatılı okul içinde oturlan okuldur. Şöyle de denebilir: öğrenci kışlası. (Uçan Sınıf, s.19).

[...] Laketon İlköğretim Okulu ordu değildi elbette. Ancak Bayan Abigail Hiatt'ın yönetiminde bazen o duyguyu veriyordu. (Konuşmak Yok, s.42).

[...] Eğer Laketon İlköğretim Okulu gerçekten de ordu gibi bir yer olsaydı Dave Lynsey ve bütün öteki acemi erler günün birinde -herhalde ikinci sınıftayken- soğuk, yağmurlu bir sabah (...) (Konuşmak Yok, s.41).

[...] Otobüs anayola çıkıp gürlereyere eve doğru yöneldiğinde, bir cezaevinden ötekine naklediliyormuş gibi hissetti... Kelling gündüz hapishanesini yönetirken, Mitch onun dışındaki her yerden sorumluydu. Bir de kelepçe taksalar tamamı. (Haylazların Kralı, s.97).

[...] Alec hapishanede geçirdiği hafta boyunca iyi şeyler de olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. (Kaybedenler Kulübü, s.206). [Burada öğrencinin etüt sınıfında geçirdiği zamanlar kastedilmektedir.]

[...] Okul da bir hapishane. (Hababam Sınıfı Baskında, s.38).

Fiziksel Şartlar Açısından Tarafsız Okul Metaforları: İncelenen çocuk kitaplarında okulların fiziksel özellikleriyle ilgili tarafsız metafora rastlanmamıştır.

Eğitim Şartları Açısından Okul Metaforuna Yönelik Bulgular

Eğitim Şartları Açısından Olumlu Okul Metaforları: İncelenen çocuk kitaplarındaki eğitim şartlarıyla ilgili olumlu okul metaforuna 2 ayrı kitapta rastlanmıştır. Kitaplardaki öğrenci karakterlerinin eğitim şartlarıyla ilgili olumlu bir metafor kullanmadığı tespit edilmiştir. Müdür ve öğretmen karakterleri tarafından oluşturulan olumlu metaforlar şu şekildedir:

[...] İşte, Yunus Emre Lisesi, her şeyden önce bu yaşam dersinin belletildiği disiplinli bir bilim yuvasıdır. (Montsuzlar, s.11).

[...] Okullarımız her zaman açık ve özgür tartışma ortamı olagelmıştır. (Karne Oyunu, s.162).

Eğitim Şartları Açısından Olumsuz Okul Metaforları: Eğitim şartları açısından 10 farklı kitapta yer alan olumsuz okul metaforlarının kitaplardaki öğrenci ve veli karakterleri ya da kitabın yazarı tarafından oluşturulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kitaplarda müdür karakterleri tarafından oluşturulan metaforlarda disiplin ve otorite vurgusu öne çıkmaktadır. Tespit edilen metaforlarda okuldaki eğitim ortamının disiplin, otorite ve rekabetten ibaret olduğu dikkat çekmektedir. Tespit edilen metaforlar şunlardır:

[...] Hoş bu nedenle okula mehter takımı adını takmamış mıydı annesi: Bir adım ileri iki adım geri. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.79).

[...] Baskı, korku ve şiddetten başka bir şey tanımıyor bilgi çöplüğünün içinde yuvarlanan şu çocuklar. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.159).

[...] Yarış atlarına çevirdiler çocuklarımızı. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.171).

[...] Demokrasiye örnek Güneş Okulu'dur. Çünkü Güneş Okulu demokratik bir okuldur. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.79). [Kitapta bu bölümde ironi yapılmaktadır.]

[...] Öğretmenlerin, talim çavuşlarından çok daha sevecen olmaları dışında, anaokulu da bir tür temel eğitim kampı gibiydi. Anaokulunda geçirdikleri uzun dokuz ayın bitiminde, Dave ve öteki yeni neferlerin ordudan ayrılmalarına izin verildi. (Konuşmak Yok, s.25).

[...] Okul sistemi gerçekten de biraz askerliğe benzer demiştik, anımsadınız mı? Hani, okul bir tür temel askeri eğitim kampı gibiydi? Çünkü Dave'in de, öteki acemi erlerin de kuralları ilk öğrendikleri yer, anaokuluydu. (Konuşmak Yok, s.39).

[...] Okul Bayan Hiatt'ın yönetiminde saat gibi işliyordu. (Konuşmak Yok, s.43).

[...] Birdenbire okul, kazanların kaybedenlerden notlarıyla ayırt edildiği bir rekabet ortamı haline gelmişti. (Karne Oyunu, s.35).

[...] Sanki okul büyük bir yarış alanına dönüşmüş, üstün öğrenciler de çoktan zaferi kazanmış gibiydiler. (Karne Oyunu, s.35).

[...] Bir yanda gereksiz yere herkesi ayağa kaldırıp Asena'yı yakalatmak ve disiplin cezasına çarptırılmasına neden olmak var. (Afacanlar Çetesi, s.198).

[...] Babam bilgi belletme ve tüketme merkezine gitmediği günlerde ev erkeklığı taslayıp harikalar yaratıyor. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.15).

[...] Köklü bir bilim yuvası olarak anılmamıştı. Şehir merkezinden biraz uzakta, kendi yağıyla kavrulan sıradan bir okuldu. (Montsuzlar, s.9).

[...] On yılın sonunda, en ufak bir kuşkuyla yer bırakmayacak ölçüde otoriter bir eğitim düzeni yaratmıştı İbrahim Bey. İbrahim Bey'in başarının anahtarı olarak gördüğü disiplin, okulun üç buçuk dönümlük arazisinin her metrekaresinde hissedilir haldeydi. (Montsuzlar, s.10).

[...] Bu okulda otoriteden payını almamış hiçbir şey göremezdiniz. Her şey yerli yerindeydi. Her şey kontrol altındaydı. (Montsuzlar, s.23).

[...] Okuldaki sıkıyönetimin başındaki kişiden takma adıyla söz edilebiliyorken, diğer öğretmenler söz konusu olduğunda takma ad kesinlikle yasaklanmıştı. (Montsuzlar, s.12).

[...] Ama çocuk ertesi gün yine kaçtı geri döndüğünde onu, okul müdürünün yanına çıkardılar. Müdür de ona iki saatlik hapis cezası verdi. (Uçan Sınıf, s.89).

[...] Sayın Müfettişim ben bu okulun başına bizzat Emniyet Müdürlüğü'nden geldiğim için, okulda sıkı bir disiplin ve otorite kurmuş bulunuyorum. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, s.19).

[...] Bu sıkıyönetimi, disiplini bu saygıyı bugünlerde hiçbir okulda kolay kolay bulamazsınız. (Kuşan Çınar, s.50).

[...] Gene Hababam Sınıfı için sıkıyönetim ilan edildi. Arkasından sürgün, hapis! (Hababam Sınıfı Uyanıyor, s.84).

Eğitim Şartları Açısından Tarafsız Okul Metaforları: Kitaplarda eğitim şartları açısından oluşturulan tarafsız metaforlarda “düzen” kavramı öne çıkmakta ve okul fabrikaya benzetilmektedir. İncelenen kitaplardan 4 tanesinde tarafsız metaforlara rastlanmıştır. Bu metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Sanki bu üç günde benim yüzümden okulun düzeni bozulmuştu. (Falaka, s.20).

[...] Nick yerine yerleşince, Bayan Granger ona baktı ve “Sence bu ‘findel’ işi fazla uzamadı mı? Okulun düzenini bozmaktan başka bir şey değil, öyle düşünmüyor musun? (Bunun Adı Findel, s.53).

[...] Okul düzeni açısından bir anti alfabetik saldırı sayılabilecek bir bildiri, Müdür’ün masasına gelene kadar, sadece birkaç zorunlu ara durakta konakladı. (Montsuzlar, s.68).

[...] Ama okulun bir düzeni var. Takdir edersiniz ki işlerin bir yürüme biçimi var. (Montsuzlar, s.143).

[...] Biz burada çocukları yalnız okutmuyoruz... İnsan yapıyoruz. Mektep bir insan fabrikasıdır. Oranın mühendislerine biraz itimat etmelisiniz! (87 Oğuz, s.80).

Canlı Bir Varlık Olma Açısından Okul Metaforuna Yönelik Bulgular

Canlı Bir Varlık Olma Açısından Olumlu Okul Metaforları: Okulun canlı bir varlık olarak ele alındığı olumlu metaforlara 2 farklı kitapta rastlanmıştır. “Düş Hırsızlarına Karşı” adlı kitapta öğrenci karakterlerinin hayallerindeki okulu anlatırken olumlu metaforlar ürettiği gözlemlenmiş, “Falaka” adlı kitapta ise okulun canlı bir varlığa benzetildiği 1 olumlu metafor tespit edilmiştir. Bu olumlu metaforlarda okulun olumlu özelliklere sahip bir insana benzetildiği dikkat çekmektedir. Bu metaforlar şunlardır:

[...] En renkli düşü gören çocuğa en yüksek not verilsin bu güler yüzlü ve neşeli okulda. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.117).

[...] Güler yüzlü bir okul için neler vermezdim! (Düş Hırsızlarına Karşı, s.119).

[...] Böylece Güneş Okulu’na yeni bir hava yeni bir ruh getirilecek. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.180).

[...] Okul neşeli, patirtisiz. Her sırada, sevinç, coşkunluk var. (Falaka, s.66).

Canlı Bir Varlık Olma Açısından Olumsuz Okul Metaforları: Okulun canlı varlık olarak ele alındığı olumsuz metaforlara 2 kitapta yer verilmiştir. Olumsuz metaforlarda okulun somurtkan, yaşlı, yorgun gibi özelliklerle bir insana benzetildiği tespit edilmiştir. Aşağıda bu metaforlara yer verilmiştir:

[...] Ama okuldan kaçan da yok. Okulumuz bu kadar yaşlı, yorgun, somurtkan olmasa sevimli bile sayılır. Okulumuzu kimi kez babamın morali bozuk olup da hepimize çattığı o asık yüzlü haline benzetiyorum. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.34).

[...] Okulumuz öylesine somurtkan ki bu sevimli kitaplığı bir türlü gözümün önünde canlandıramıyorum. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.36).

[...] Yorgun ve yaşlı okulumu çok seviyorum. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.80).

[...] Böyle günlerde okul hepimizden yaka silkiyor. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.26).

[...] Bizim okul iyi, bizim okul güzel, bizim okul ayrıcalıklı! Duvarları insanın üstüne üstüne gelse bile, tebeşir, ter ve hela kokusundan geçilme bile, Müdürü alerji yapsa bile, öğretmenleri, öğretmenin dediğinin tersini anlayan öğrencileri terslese bile 'Bizim okul iyi, bizim okul güzel, bizim okul ayrıcalıklı!' (Konuşan Çınar, s.106).

Canlı Bir Varlık Olma Açısından Tarafsız Okul Metaforları: İncelenen kitapların 3 tanesinde canlı varlık olarak ele alınan tarafsız okul metaforları tespit edilmiştir. Bu metaforlarda okulun insana ait özelliklerle tasvir edilmesinin yanında hayvan benzetmesinden de yararlandığı dikkat çekmektedir. Bu metaforlar şunlardır:

[...] Lincoln İlkokulu'nun arada bir sarsılıp kendine gelmesi gerekiyordu ve Nick de tam bunu sağlayacak kişiydi. (Bunun Adı Findel, s.13).

[...] Mektebin namusunu temizlemek için bir kişi, mutlaka gidecek! (Hababam Sınıfı Uyanıyor, s.23).

[...] Gider Onur Hanım'la konuşur, ona danışırız, sonra da kolları sıvar gerekirse tüm okulu ayağa kaldırırız. (Afacanlar Çetesi, s.15).

[...] Şu anda önce öğretmenlerinin, sonra sınıflarının ve giderek okullarının onuru söz konusuydu. (Afacanlar Çetesi, s.68).

[...] Ders zilinin çalmasına on dakika vardı. Koridorlar arı kovanı gibi kaynıyordu. Gelenler, gidenler, öğretmenler, öğrenciler... (Afacanlar Çetesi, s.49).

Çocuk Kitaplarındaki Müdür Metaforuna Yönelik Bulgular

Çocuk kitaplarında müdür metaforuna yönelik elde edilen bulgulardan müdür için (a) Fiziksel özellikler açısından, (b) Karakter özellikleri açısından ve (c) Mesleki özellikler açısından 3 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar sahip oldukları kodlara göre olumlu, olumsuz ve tarafsız olarak sınıflandırılmıştır

Fiziksel Özellikler Açısından Müdür Metaforuna Yönelik Bulgular

Fiziksel Özellikler Açısından Olumlu Müdür Metaforları: Araştırmada incelen çocuk kitaplarında fiziksel özellikler açısından olumlu bir müdür metaforu tespit edilmemiştir.

Fiziksel Özellikler Açısından Olumsuz Müdür Metaforları: İncelenen çocuk kitaplarında müdürler, bakan, müdür yardımcısı gibi diğer yöneticilerle ilgili 5 farklı kitapta olumsuz metaforlar tespit edilmiştir. Kitaplardaki bu olumsuz metaforlarda müdürlerin bir hayvana benzetilmesi ve çeşitli nesnelere benzetilmesi dikkat çekmektedir. Bu metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Bakanın koca bir göbeği ve azıcık dangalak bir hali var, yürürken ikide bir de tökezliyor, sağa sola yalpa vuruyor. Müdür ellerini ovuşturarak sopa yutmuş gibi yanında duruyor, yüzünden düşen bin parça, arada bir bizi bakışlarıyla öldürecekmiş gibi süzüyor. Azıcık daha geride de gene sopa yutmuş gibi müdür yardımcılarını dikilmişler. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.50).

[...] Okulun müdürü Binboğa Mahmut, koca bir orduyu tek başına haklamış bir kahraman havasıyla, göbeği önde kendisi arkada içeri girdi. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.57).

[...] Müdür arada bir askeri adımlarla okulda dolaşip boy gösteriyor. Mikrofon sesiyle bağırıp çağırıyor. Cinler tepesindeyse de daha çok bağırıyor. (Konuşan Çınar, s.106).

[...] Müdürün adı Ejderha. Herkesin ondan ödü kopuyor. O koca zehir yeşili patlak gözleri iki değil, on iki görürmüş. (...) Kızdığı zaman çok kısık bir sesle neredeyse tıslayarak konuşmuş. Söylentiye göre çok kızdığı zamanlarda ise ağzından insanı bir anda yakıp kavuran zehirli dumanlar çıkarmış. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.32).

[...] Ejderha parlayıp sönen gözlüklerinin ardından gözlerini projektör gibi üzerimize dikti. Ya üçüncü gözünü de kullanırsa? (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.46).

[...] Dün gece tam uykuya dalmıştım ki, kapı vurulmaz mı? Kapıyı bir açtım. Karşımda kimi göreyim beğenirsin? Ejderha hazretlerini. Gözleri kan kırmızısı, ağzından da göğe doğru yükselen dumanlar çıkıyor. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika s.45).

[...] Kalın kaşları gözlerinin üstüne konuvermiş iki tencere kulpuna, saçları da fırçaya benziyordu. Telefonu tutan parmakları kalın ve kıllıydı. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.37).

[...] Susmakla iyi de ettim. O koca hindi neyi anlayabilirdi ki? Hiçbir şeyi, çünkü bir sonraki ay beni okuldan attı. (35 Kilo Tembel Teneke, s.20).

Fiziksel Özellikler Açısından Tarafsız Müdür Metaforları: Kitaplardan elde edilen verilerden hareketle müdürlerin fiziksel özellikleriyle ilgili tarafsız metaforlarda müdürlerin yaşıyla, duruşlarıyla, bakışlarıyla ilgili metaforlara ulaşılmıştır. 3 farklı kitapta müdürlerin fiziksel özellikleriyle ilgili tarafsız metaforlara rastlanmıştır. Bu metaforlar şu şekildedir:

[...] Kimi zaman Noel Baba olduğumu düşünüyorum. (Uçan Sınıf, s.153).

[...] İbili'nin şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmış alev alev yanan gözleri. (Montsuzlar, s.110).

[...] Ulan ne içersen iç, onu ben mi düşüneceğim? Kale gibi Müdür var arkanda! (Hababam Sınıfı Baskında, s.79).

Karakter Özellikleri Açısından Müdür Metaforuna Yönelik Bulgular

Karakter Özellikleri Açısından Olumlu Müdür Metaforları: İncelenen kitaplardan 2 tanesinde müdürlerin karakter özellikleriyle ilgili olumlu metaforlarla betimlendiği görülmüştür. Belirlenen metaforlarda müdürlerin sevecen ve cesur karakter özelliklerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Bu olumlu metaforlar şu şekildedir:

[...] Meğer biz farkında olmadan, gözü pek müdürümüzün izinde yürümekteymişiz. Hakkını hem yazarak hem konuşarak hem de kafa tutarak arayan ve dünyayı değiştirme çabasını neşeyle sürdüren o delikanlının izindeymişiz. (Montsuzlar, s.203).

[...] Güleç yüzlüydü. Kalın camlı gözlükler takardı. En yağışlı çamurlu havalarda bile ayakkabıları hiç kirlenmezdi. Sanılır ki okula yere basmadan uçarak gelmiş. (Gururlu Peri, s.85).

Karakter Özellikleri Açısından Olumsuz Müdür Metaforları: Kitaplardan elde edilen verilerden yola çıkarak karakter özellikleri bakımından tespit edilen olumsuz metaforlarda müdürler; öfkeli, sert, korkunç, saldırgan karakterlerle tasvir edilmekte bazen de saldırgan hayvan benzetmeleri yapıldığı görülmektedir. Karakter özellikleri bakımından olumsuz müdür metaforları 10 farklı kitapta tespit edilmiştir. Tespit edilen olumsuz metaforların olumlu metaforlara göre daha fazla oluşu dikkat çekmektedir. Bu metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Bayan Hiatt zorbaya dönüşmüş gibiydi, megafonlu bir zorbaya. (Konuşmak Yok, s.136).

[...] Çocuklar çok yüksek sesle konuşuyorsunuz, diye kükrüyordu.! (Konuşmak Yok, s.45).

[...] Dave kendini, güçlü Oz Büyücüsü'yle konuşan korkuluk gibi hissetti. (Konuşmak Yok, s.134). [Kitapta bu bölümde öğrenci müdürle konuşurken hislerini dile getirmektedir.]

[...] Müdürün çok gergin bir yapısı vardı, sürekli ya kalemını tıkladıp duruyor ya parmaklarıyla trampet çalıyor ya da ayağını sallıyordu. (Haylazların Kralı, s.25).

[...] Okulun kıyafet yönetmeliği üzerine uzun bir nutuk attı. Ben de öcümü aldım işte bugün. Ona eşek kafalının teki olduğunu söylemiş oldum ki öyle. (Haylazların Kralı, s.47).

[...] Okulun dehşet saçan müdürü Binboğa Mahmut gibi tanıdıkları herkesle dalga geçerlerdi ve eğlence konusu olmayan yoktu aralarında. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.21).

[...] Günaydın, diye gürlledi Binboğa Mahmut, borazan sesiyle (...) Müdürle yabancı adam tuhaf bir zıtlık oluşturuyordu. Kalıp gibi ütülenmiş giysileri, dimdik duruşu dehşet saçan bakışlarıyla Binboğa Mahmut ve yemyeşil bahçıvan pantolonu, uzun saçları, mavi yeşil ışıldayan gözleri sınımsız bakışlarıyla yeni gelen adam... (Düş Hırsızlarına Karşı, s.57).

[...] Binboğa Mahmut gözlük camlarının ardından üstten bir bakışla sınıfı şöyle bir süzdükten sonra, parmağıyla küçük kızı işaret etti "Size yeni bir öğrenci getirdim, adı Damla." (Düş Hırsızlarına Karşı, s.58).

[...] Demokrasiye örnek Güneş Okulu'dur. Çünkü Güneş Okulu demokratik bir okuldur. Okulun saygın müdür Mahmut Binboğa tepeden tırnağa demokrattır. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.79). [Kitabın bu bölümünde ironi yapılmaktadır.]

[...] Keees, masasını iterek yerinden fırlayan müdür, öyle bir kükredi ki pencerelerin camları zangır zangır titredi. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.158).

[...] Kafese kapatılmış yabancı bir hayvan gibi odada dört dönmeye başladı. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.150).

[...] O soğuk, çelik kapıdan içeri geçip sorgu odasına ikinci kez adımını atarken Veysel, İbili bu kez fena esip güreleyecek, diye geçiriyordu aklından. (Montsuzlar, s.113).

[...] Ona hemen, çizgi film kahramanlarından Şirinler'in düşmanı kötü büyücünün adını takıvermişlerdi; Gargamel. (Afacanlar Çetesi, s.77).

[...] Müdür denilen haydut, okulu da bizi de kuruttu. (Hababam Sınıfı Baskında s.105).

[...] Müdür kaşlarını çatarak, "Ne oluyor, ne istiyorsunuz?" diye sordu. (...) (Konuşan Çınar, s.47).

[...] Müdüre Hanım kaşlarını çatarak ceplerini boşaltmasını söyledi. (Çevrimiçinde Şerafettin, s.44).

[...] Bayan Vance gözlerini böyle ona diktiğinde, Alec kendini büyüteç altındaki böcek gibi hissediyordu. (Kaybedenler Kulübü, s.16).

[...] Ejderha hazretleri masanın başında kocaman meşin müdür koltuğuna kurulmuş bir yandan cep telefonu konuşuyor, bir yandan bir şeyler yazıyordu. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.32).

Karakter Özellikleri Açısından Tarafsız Müdür Metaforları: İncelenen kitaplarda müdürlerin karakter özellikleriyle ilgili tarafsız bir metafor tespit edilmemiştir.

Mesleki Özellikleri Açısından Müdür Metaforuna Yönelik Bulgular

Mesleki Özellikleri Açısından Olumlu Müdür Metaforları: Araştırmada incelen çocuk kitaplarında mesleki özellikler açısından olumlu bir müdür metaforu tespit edilmemiştir. Bu durum çocuk kitaplarında tasvir edilen müdür profili açısından dikkat çekicidir.

Mesleki Özellikleri Açısından Olumsuz Müdür Metaforları: Kitaplarda tespit edilen mesleki özellikler açısından olumsuz metaforlarda müdürler sınırlandırıcı ve ceza verici özellikleriyle öne çıkan polis, gardiyan, komutan gibi farklı mesleklerden kişilerle tasvir edilmiştir. Ayrıca mesleki özellikler açısından disiplin ve otorite vurgusu burada ön plana çıkmaktadır. 7 farklı kitapta tespit edilen olumsuz metaforlar şu şekildedir:

[...] Arzu ile Jale ise müdürün iyi niyetli ama oldukça geri kafalı olduğu görüşündeler. (Konuşan Çınar, s.106).

[...] Jack şirin gözükmeye çalışarak başıyla onayladı. Bay Ackerby'nin onu övmesi, gardiyanın küçük bir tutukluyu, mükemmel bir tutuklu olduğu için övmesi gibi bir şeydi. (Gizemli Anahtar, s.119).

[...] Gardiyanı görmem gerek. (Haylazların Kralı, s.22). [Kitapta burada öğrenci müdürü kastederek konuşmaktadır.]

[...] Bayan Akers şaşırıp kaldı. Otoritenin şanlı bir zafer kazandığına hükmederek, müdür hanıma bir mektup yazıp güçlü liderliği için teşekkür etmeye karar verdi. (Konuşmak Yok, s.129).

[...] Bu saatten sonra böyle çığ gibi büyüyen bir hareketi engellemeye çalışmak, okuldaki disiplinin mimarının komik duruma düşmesine yol açabilirdi. (Montsuzlar, s.147).

[...] İbrahim Bey her ne kadar disiplin meraklısı olsa da yargısız infaz yapacak biri değildi. (Montsuzlar, s.118).

[...] Herifin mesleği bu. Polislik. (Hababam Sınıfı Baskında, s.29). [Kitapta burada öğrenci müdürü kastederek konuşmaktadır.]

[...] Kepaze edeceksin polis müdürünü!.. (Hababam Sınıfı Baskında, s.39). [Kitapta burada öğrenci müdürü kastederek konuşmaktadır.]

[...] Sakın boş bırakmayın bu polis müdürünü. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı s.39). [Kitapta burada öğrenci müdürü kastederek konuşmaktadır.]

[...] Polis fena bastırıldı ne yapacağız şimdi. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, s.56). [Kitapta burada öğrenci müdürü kastederek konuşmaktadır.]

[...] Karakol kumandanlığının okul müdürlüğüne benzemediğini gösterelim! (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, s.77).

Mesleki Özellikleri Açısından Tarafsız Müdür Metaforları. İncelenen kitaplardan 3 tanesinde mesleki özellikler açısından tarafsız metafora rastlanmıştır. Bu metaforlarda müdürün büyük, yüce oluşu ve liderlik özelliğine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] İlahi Posbıyık, koskoca bir müdüre, "Ha sen ha ben." denir miydi? (Afacanlar Çetesi, s.135).

[...] Hem bir düşün koskoca bir okulun, koskoca müdür yardımcısı nasıl kaçakçı olur, nasıl kaçakçılara yardım eder? (Afacanlar Çetesi, s.161).

[...] Yüce müdür ne demiş olursa olsun, öğrenciler sessiz kalmak ve yalnızca üç sözcükle konuşmak istiyorlarsa hiçbir itirazı yoktu. (Konuşmak Yok, s.126).

[...] Okulun bahçesini tepeden görüyordu oda, kaptan köşkünü andırıyordu bir bakıma. Büyük gemiyi buradan yürütüyordu müdür. (Montsuzlar, s.33).

[...] Veysel ve Yelda'nın o an isteyecekleri son şey, yollarının yeniden kaptan köşküne düşmesiydi belki de. (Montsuzlar, s.112). [Kitapta burada öğrenciler müdürün odasından söz etmektedirler.]

Çocuk Kitaplarındaki Öğretmen Metaforuna Yönelik Bulgular

Çocuk kitaplarında öğretmen metaforuna yönelik elde edilen bulgulardan öğretmen için (a) Fiziksel özellikler açısından, (b) Karakter özellikleri açısından ve (c) Mesleki özellikler açısından 3 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar sahip oldukları kodlara göre olumlu, olumsuz ve tarafsız olarak sınıflandırılmıştır

Fiziksel Özellikler Açısından Öğretmen Metaforuna Yönelik Bulgular

Fiziksel Özellikler Açısından Olumlu Öğretmen Metaforları: Araştırma kapsamında incelen çocuk kitaplarında fiziksel özellikler açısından olumlu bir öğretmen metaforuna rastlanmamıştır. Bu durum çocuk kitaplarında tasvir edilen öğretmen profili açısından dikkat çekicidir.

Fiziksel Özellikler Açısından Olumsuz Öğretmen Metaforları: İncelenen kitapların 9 tanesinde öğretmenlerin fiziksel özellikler açısından olumsuz metaforlarla farklı şekillerde tasvir edildiği tespit edilmiştir. Bu metaforlar kitabın yazarı, kitaptaki öğrenci karakterleri veya diğer karakterler tarafından oluşturulmuştur. Olumsuz metaforlarda öğretmenlerin ifadesiz veya olumsuz ifadeler barındıran yüzlerle, öfke ibaresi olan gözler ve ses tonuyla, büyük vücutlarla yahut hayvan benzetmeleriyle betimlendiği dikkat çekmektedir. Bu olumsuz betimlemeleri içeren metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] İçinden güneş ışınları gibi sarı parıltılar geçen bal renkli saçlarını başının arkasında kuş yuvasına benzeyen bir topuz yaparak toplamış, midesi tutmuş bir suratla çocukların üstüne doğru yürüyerek (...) (Düş Hırsızlarına Karşı, s.21).

[...] "Boş sınav kağıdı Pembe'nin, yazılı kağıt Damla'nın anladınız mı şimdi hanyayı Konya'yi?" yüzünde bir şişe sirke suyunu içmek zorunda kalmış ekşi bir ifade vardı. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.132).

[...] Melahat Öğretmen gözlerini testekerek açarak Nar'a dikti gözlerini. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.52).

[...] Sıska büzülmüş hali, yampiri yürüyüşüyle ortasından sıkılmış bir diş macununu andıran matematikçi Abdi Diligüzel kağıda uzandı (...) (Düş Hırsızlarına Karşı, s.131).

[...] Halis Bey kocaman ablak yüzünde küçük parlak düğmeleri andıran gözlerini kapamış, bu kez başka bir şiire geçmişti. (Afacanlar Çetesi, s.20).

[...] Tam o sırada bizim hamburger suratlı Melahat öğretmen içeri girmez mi? (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.71).

[...] Şu tersliğe bak ki o sırada kapı açıldı ve yüksek kule topuzlu saçları ve uzun boyuyla şemsiye yutmuş gibi dolaşan Aysel öğretmen, takma adıyla derindondurucu hızlı adımlarla içeri girdi. Derindondurucu yüzünü maske gibi taşır. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.46).

[...] Sınıf öğretmenimiz Derindondurucu'nun buz gibi gözleri beni ne zaman görse erimeye başlıyor. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.65).

[...] Arkaya doğru ıslak jöleyle sımsıkı yapıştırarak taradığı inek yalamış izlenimi veren yağlı siyah saçları, yağlı sesi, buğulu kurbağa gözleri ve bir karış boyuyla senin anlayacağın dünyanın sevimlisi değil. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.34).

[...] Öğretmenlerimizin içinde en korkulanı matematikçi Nuriye Balkaymak. Bizim Balkaymak da sizin Ejderha gibi tuhaf bir yaratık. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.34).

[...] Öğretmenlerimizin en şapşalı, dazlak kafalı, francala suratlı coğrafyacı Uyurgezer Nuri Bey bile hemen anlayıverir benim orada olmadığımı. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.53).

[...] Nick öğretmene bir göz attığında Bayan Avery'nin atmaca gagası gibi karınca burunlu olduğunu fark edince "Ciik!" diye tiz cırlak bir karatavuk sesi çıkardı. (Bunun Adı Findel, s.13).

[...] Ama Bayan Granger insana devmiş gibi gelirdi bunun nedeni bakışlarıydı. Koyu gri gözlerini bütün dikkatiyle üstünüze çevirdiğinde kendinizi bir toz zerresi gibi hissedebilirdiniz. (Bunun Adı Findel, s.17).

[...] Herkes Bayan Granger'in x- ışınlarıyla gördüğünden emindi. Onun beş metre yakınında sakız çiğnemeyi aklınızdan bile geçiremezsiniz. (Bunun Adı Findel, s.17).

[...] Nick'e gerçek olamayacak bir tatlılıkla gülümsedi. Gözleri fırtına öncesi bulutları gibi kararmıştı. (Bunun Adı Findel, s.25).

[...] Gözleri alev alevdi; ancak kor gibi yanmıyor da daha çok ışık saçıyor gibiydi. (Bunun Adı Findel, s.49).

[...] Bayan Granger'in gözlerinde önce şimşekler çaktı, sonra kısıldı. Dudakları bir çizgi halinde gerildi. (Bunun Adı Findel, s.50).

[...] Bayan Granger'in gözlerinde bir kıvılcım yanıp söndü ama tek söylediği şu oldu: Demek bu işe bir son vermeyeceksin? (Bunun Adı Findel, s.55).

[...] Oysa şiiri yüksek sesle sınıfta okuduğumda, Sürüngen yani öğretmenimiz (Neriman öğretmenimizin takma adı Sürüngen; çünkü bacakları öyle kısa ki yürürken poposu neredeyse yere sürünüyor.) başta olmak üzere herkes çok ama çok beğendi. (Gergedan Oyunu, s.21).

[...] Resimde öğretmenimiz kürsüde duruyor, dimdik, vestiyere asılı bir şemsiye gibi. (...) Denizci üniformasına benzeyen lacivert takımına da kocaman apoletler yerleştirdim, öyle ki Sürüngen büyüdü, dikleşti. Sürüngenlikten çıktı neredeyse yüksek rütbeli bir komutana döndü. (Gergedan Oyunu, ss.23-24).

[...] Dikte Necmiye, Muzaffer ve Baran'ı sanki ilk defa görüyormuş gibi tepeden tırnağa süzdü. Sonra da buz gibi bir sesle, "Demek öyle kaçmaya çalışıyordunuz, ha?" dedi. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.49).

[...] Müdürüm bu şimdi giden Salih Öğretmen'e okulda çocuklar ve kendi öğretmen arkadaşları "Deve Salim-Sıfırcı Salim" derlermiş, doğru mu ki? (Gururlu Peri, s.12).

[...] Bay Dash hızla başını çevirip atölyeyi kızgın bir bakışla taradı ve 'Kesin sesinizi!' diye homurdandı. (Haylazların Kralı, s.14).

[...] Edebiyat dersine gelen uflaya puflyaya çuf çuf çuf puf puf gelen muhallebi suratlı lokomotif ise (Nevin hocadan söz ediyorum) bir Yahya Kemal olamayacağıma göre yazar olmayı aklımdan çıkarmam gerektiğini söyledi. (Konuşan Çınar, s.17).

[...] Bayan Carroll, ona dik dik bakarak biraz daha yanaştı. (...) Bayan Carroll, Jack'e dilinin bir fiskesiyle bir sineği yakalamaya hazırlanan yeşil bir kertenkeleyi anımsatıyordu. (Gizemli Anahtar, s.34).

[...] Kertenkele Kadın bir iki saniye daha Jack'e dik dik baktı. (Gizemli Anahtar, s.35).

Fiziksel Özellikler Açısından Tarafsız Öğretmen Metaforları: Kitaplardan elde edilen verilerden hareketle öğretmenlerin fiziksel özellikleriyle ilgili tarafsız metaforlarda öğretmenlerin yaşlarıyla, boylarıyla, kilolarıyla ilgili metaforlara ulaşılmıştır. Bu betimlemelerin kitapta yer alan öğrenci karakterleri veya yazar tarafından oluşturulduğu tespit edilmiştir. 6 farklı kitapta öğretmenlerin fiziksel özellikleriyle ilgili tarafsız metaforlara rastlanmıştır. Bu metaforlar şu şekildedir:

[...] Henüz altı aylık çiçeği burnunda bir öğretmen olan Bayan Deaver bayıldı buna. (Bunun Adı Findel, s.12).

[...] İyice beyazlaşmış saçlarını başının arkasında, kuş yuvasına benzer bir topuz yapıyordu. (Bunun Adı Findel, s.17).

[...] Nick, dilbilgisi öğretmenin o tuhaf bakışlarını anımsadı; onların ne ifade ettiğini anlıyordu artık. Yaşlı tilki! (Bunun Adı Findel, s.109).

[...] Hatice Hanım topluca, insanın aklına güzel börek yapan bir teyzesini ya da yengesini getiren bir öğretmendi. (Afacanlar Çetesi, s.43).

[...] Ömer başını kaldırıp minareye bakar gibi öğretmenine baktı. (Gururlu Peri, s.178).

[...] İncecik topuklu ayakkabılarla tıklar tıklar derse gelen, her derste günün kıyafetine göre yalnız saç biçimi değil göz rengi de değişen Cangüzel Öğretmen (...) (Düş Hırsızlarına Karşı, s.24).

[...] Öğretmenimiz tiyatro okuyormuş, çok genç ve güzel. Kıvırcık sarı saçlı, deniz mavisi gözlü, dal gibi ince. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.82).

[...] Hoca neredeyse pinpon denecek kadar yaşlıydı. (Falaka, s.40).

Karakter Özellikleri Açısından Öğretmen Metaforuna Yönelik Bulgular

Karakter Özellikleri Açısından Olumlu Öğretmen Metaforları: İncelenen kitapların 8 tanesinde öğretmenlerin karakter özellikleriyle ilgili olumlu metaforlarla betimlendiği görülmüştür. Bu olumlu metaforlar kitaptaki öğrenci karakterleri ya da kitabın yazarı tarafından oluşturulmuştur. Belirlenen metaforlarda öğretmenlerin karakterlerinin sevecen, pozitif, anlayışlı, gülümseyen yüzlerle ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu olumlu metaforlar şu şekildedir:

[...] Deniz Hanım neşeli, güler yüzlü, son derece sıcak ve sevimli bir insan. (Gelin Çocuklar Birlikte Düşünelim, s.139).

[...] Gözlerinin içi güldüğünde onun çok genç olduğunu düşünüyorum, büyük bir abla gibi. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.35).

[...] Oysa mini minnacık, kıvırcık uzun saçlı, dünya tatlısı bir kadındı öğretmen. Kısa bir konuşmanın ardından, pırıltılı gözlerini Şerafettin'e dikip... (Çevrimiçinde Şerafettin, s.55).

[...]Ceketinin arkasından meleklerinki gibi iki kanat çıkan genç bir adam çizdi. (Uçan Sınıf, s.178). [Kitabın bu bölümünde öğrenci öğretmenin fotoğrafını çizmektedir.]

[...] Öğrencilerin dalına basmanı da iyi bilirdi. (Afacanlar Çetesi, s.66).

[...] Çok temiz, yakışıklı, sıcakkanlı bir adam. Bana iri yapılı görüldüğü halde bile korkmadım. (Falaka, s.28).

[...] Hoca Efendi o yumuşak haliyle kapıda görüldü. (Falaka, s.18).

[...] Hoca Efendi iyi yumuşak huylu bir adamdı, kalfa ise sertti. (Falaka, s.20).

[...] Nick öğretmenin bakışlarının daha yumuşak olmakla birlikte gücünden hiçbir şey yitirmediğini fark etti. (Bunun Adı Findel, s.100).

[...] Nick ne zaman başını kaldırırsa onun gülümsediğini görüyordu. Bakışları hiç de öyle buz gibi ya da keskin değildi. (Bunun Adı Findel, s.35). [Kitapta burada öğretmenin öğrencinin sunumu dinlemektedir.]

[...] Emine öğretmen, Anne Öğretmen seçilince kalktı, öğretmenin elini saygıyla öptü, buketi ona sundu. (Küçük Gazeteciler, s.56).

Karakter Özellikleri Açısından Olumsuz Öğretmen Metaforları: Kitaplardan elde edilen verilerden yola çıkarak karakter özellikleri bakımından tespit edilen olumsuz metaforlarda öğretmenler; öfkeli, saldırgan, anlayışsız, sert, korkunç karakterlerle tasvir edilmektedirler. Karakter özellikleri bakımından olumsuz öğretmen metaforları 8 farklı kitapta tespit edilmiştir. Tespit edilen metaforlara aşağıda yer verilmiştir:

[...] Halis Bey'in gözleri açılıverdi, küçük parlak düğmeler bu kez öfkeyle parlıyordu. (Afacanlar Çetesi, s.20).

[...] Onur Hanım, "Sinan!" diye sert sert ona bakınca Sinan. (Afacanlar Çetesi, s.35).

[...] Yeniden not defterine bakan Hatice Hanım sert bir sesle, "Berk! Tahtaya gel!" deyince bu kez Berk yerinden sıçradı. (Afacanlar Çetesi, s.45).

[...] Neler oluyor burada, dedi Jale Hanım o çok kızdığı zamanlardaki buz gibi yüz ifadesi ve buz gibi sesiyle. (Afacanlar Çetesi, s.143).

[...] Çok hiddetli bir yüzle gözünü Oğuz'un gözlerine dikti. (87 Oğuz, s.61).

[...] Dikte Necmiye bana ters ters baktı. Kızgın bir sesle, "Çalışmazsan bulamazsın tabii!" dedi. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.17).

[...] Formül Hasan yıldırım gibi daldı içeri. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.11).

[...] Aynası gibi çatladı bu kadın. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.13).

[...] Ayna'nın atmaca gibi elimden kaptığı zarfa çok benzeyen, uzun beyaz bir zarf. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.36).

[...] Madem öyle, kendisi niye derste başka şeyler düşünen çocukları atmaca gibi bulup çıkarıyordu. (Gizli Formül Hangi Zarfta?, s.49).

[...] "Susun!" diye gürlledi. Namluya sürülmüş ateş almaya hazır bir mermi gibiydi (...) Ka-mela kasırgası patlamak üzereydi. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.67).

[...] Ama Ka-mela Dijital'i daha ağzını açmadan susturduktan sonra, Ragıp'ı buz gibi bir bakışla (...) (Düş Hırsızlarına Karşı, s.54).

[...] Sınıfta çıt çıkmıyordu. Ka-mela ise Damla'ya sanki akıl hastanesinden yeni çıkmış bir deliymiş gibi gözlerini dikmiş bakıyordu. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.63).

[...] jöleli saçları, pazulu kolları var mı bana yan bakan tavırlarıyla dolaşan Beden öğretmeni İbo Kabak... (Düş Hırsızlarına Karşı, s.21).

[...] Yalnız bizlere ters ters bakarak “Tek bir söz daha söylerseniz, dayak cennetten çıkmadır atasözünü açıklayan bir kompozisyon isteyeceğim sizlerden.” demekle yetindi. (Gergedan Oyunu, s.75).

[...] Sürüngen’in asık yüzü birden aydınlandı. (Gergedan Oyunu, s.72).

[...] Sürüngen kaşlarını çatarak Emine’ye çıkıştı: Bunun konumuzla ilgisi ne? (Gergedan Oyunu, s.73).

[...] Bahar Öğretmen onlardan bir açıklamaya gelmeyeceğini biliyor olmalı ama bana bile uzun gelen bir süre, yüzünde sert bir ifadeyle tek kaşı havada bekliyor. (Belalı Dörtlü’ye Karşı, s.124).

[...] Öğretmen sert bir sesle, “Hiç çalışmamışsın, hiç anlamamışsın çocuğum.” diyor. (Belalı Dörtlü’ye Karşı, s.88).

[...] Bayan Granger’in bakışları en keskin ifadesine büründü ve kameraya bakıp hafifçe gülümseyerek, “Savaş daha bitmedi.” dedi. (Bunun Adı Findel, s.82).

[...] Türkçe öğretmeni Hamret Hanım hep “benim burada işim ne?” gibi bir yüzle dolaşiyor. Biz ona kısaca Hamlet ya da “olmak ya da olmamak” diyoruz. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.66).

Karakter Özellikleri Açısından Tarafsız Öğretmen Metaforları: Karakter özellikleri bakımından 2 farklı kitapta tespit edilen tarafsız metaforlarda öğretmenler dikkatli olma özellikleriyle betimlenmiş ve bir maddeye benzetilmişlerdir. Bu metaforlar şu şekildedir:

[...] Öğrencilerden biri, adının baş harflerinden -Hg- yola çıkarak, Cıva lakabını takmıştı kendisine. Aksi gibi gerçekten de cıva gibi ele avuca sığmaz biriydi Hüseyin Gültekin. (Montsuzlar, s.13).

[...] Bu öğretmen hakkında duyduklarının hepsi doğrudu -Külyutmaz diye anılan bir öğretmen-le uğraşmaya kalkmayacaksın. (Bunun Adı Findel, s.26).

Mesleki Özellikleri Açısından Öğretmen Metaforuna Yönelik Bulgular

Mesleki Özellikleri Açısından Olumlu Öğretmen Metaforları: İncelenen kitaplarda mesleki özellikler açısından 2 kitapta olumlu metafora rastlanmıştır. Tespit edilen metaforlarda öğretmen karakterleri; öğrenciler tarafından sevilen ve onları seven olumlu öğretmenlik özellikleriyle öne çıkmıştır. Bulguların içerisinde “Düş Hırsızlarına Karşı” adlı kitapta okulun yenilenmesiyle okula yeni gelecek öğretmenlerin olumlu metaforlarla betimlendiği görülmüştür. Kitapta, okuldaki eski öğretmen profilinin yeni gelecek öğretmenlerin tam aksi bir profile olduğu tespit edilmiştir. Bu durum çağdaş ve ideal olan öğretmen profilinin betimlenmesi konusunda önem taşımaktadır. Kitapta tespit edilen olumlu metafora aşağıda yer verilmiştir:

[...] İşte böylece o gün tüm öğrencilerin gönlünü fethetmiş ve sevgi dersin tüm zorluklarına karşı azalmamıştı. (Afacanlar Çetesi, s.67).

[...] Yürekli ve yaratıcı öğretmenler Güneş Okulu'na tam destek veriyor duyduğunuz gibi. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.176).

Mesleki Özellikleri Açısından Olumsuz Öğretmen Metaforları: Kitaplarda tespit edilen olumsuz metaforlarda öğretmen karakterleri öğrencilere fırsat vermeyen, öğrencilerin düşüncelerini önemsemeyen, onların yaratıcılıklarını desteklemeyen, değişime açık olmayan bir profilde tasvir edilmişlerdir. 6 farklı kitapta mesleki özellikler açısından olumsuz metaforlar tespit edilmiştir. Oluşturulan olumsuz metaforlar şu şekildedir:

[...] Hep ekşimiş süt içmiş yüzle dolaşan, Hamburger suratlı, kurbağa gözlü, cırtlak sesli, tarihçi Melahat öğretmen var ya, o bile bana bayılıyor. (Şimdiki Çocuklar Hala Harika, s.65).

[...] Badi Ekrem- Sus ulan! Ben uzatmalı jandarma çavuşu değilim, boyuna komut verecek! Kendiliğinizden toplanacaksınız. Şu hale bak böyle sınıf nerde görülmüştür! Kimi gözlüklü, kimi uzun, kimi kısa... Kimi sıska... Spor yapın, spor! (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, s.12).

[...] Bay Sanderling odasından çıkıp koşarak koridoru geçti ve trafik polisi gibi iki eli havada, ikisinin arasına girdi. (Sıradan Bir Çocuk, s.86).

[...] Yo, hayır, insan olan öğretmenlere ihtiyacımız var, iki bacaklı konserve kutularına değil! (Uçan Sınıf, s.97).

[...] Hepsinin ruhunda, müdürün kendine özgü zapturapt anlayışından sinmiş bir parça bulmak mümkündü. (Montsuzlar, s.30).

[...] Melahat öğretmen bu okulun kaymağıdır, sizlerse sütü. Kaymaksız süt olur mu hiç? O sevecenliğiyle hem çağdaştır, hem demokrat, hem bir anne gibidir hem de dört dörtlük bir öğreticidir. (Düş Hırsızlarına Karşı, s.81). [Kitapta bu bölümde ironi yapılmaktadır.]

[...] Annesi Pembe'nin resimlerini gerçekten çok beğendiği için Sanat Düşmanı Hüsamettin Öğretmen'e bile kafa tutmuş, onun açık açık yüzüne çocukların yaratıcılıklarını tükettiğini söylemişti. (Düş Hırsızlarına Karşı, ss.22-23).

Mesleki Özellikleri Açısından Tarafsız Öğretmen Metaforları: İncelenen kitaplarda öğretmenlerin mesleki özellikleriyle ilgili tarafsız bir metafor tespit edilmemiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çocuk Kitaplarındaki Okul Metaforlarına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Çocuk kitaplarında okul metaforlarına yönelik bulgulardaki genel olarak fiziksel şartlar açısından ve eğitim şartları açısından olumsuz okul metaforlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmamızda incelenen 15 farklı kitapta bulunan metaforlarda okul; hapishaneyi andıran zincirlere, kilitli kapılara ve demir parmaklıkları

pencerelere sahip bir yer olarak betimlenmiştir. Çocuk kitaplarında bulunan olumlu okul metaforlarının öğrenci karakterlerinin hayallerindeki okulu anlatırken kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin okulu algılama biçimlerinin metaforlarla analiz edildiği çalışmalarda elde edilen sonuçlar, araştırmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermiştir. Akkaya (2012)'nin ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı araştırmada öğrencilerin okulu gelişimi engelleyici, itaat zorunluluğu olan bir yer olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler bu çalışmada çok sayıda "hapishane" metaforu kullanmışlar, okulda demokratik bir ortamın olmadığını belirtmişlerdir. Aydoğdu (2008) tarafından ortaokul öğrencileri ile yapılan benzer bir çalışmada ise öğrencilerin okulu aşırı disiplinli bir yer olarak algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaların sonuçlarında ortaya çıkan öğrencilerin sahip olduğu olumsuz algılar ile kitaplarda tespit edilen olumsuz okul metaforlarının uyduğu görülmektedir.

Çocuk Kitaplarındaki Müdür Metaforlarına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmada incelenen çocuk kitaplarında genel olarak kitaplarda müdürlerin fiziksel, karakter, mesleki özellikler açısından olumsuz metaforlarla anıldığı sonucuna ulaşılmış ve tespit edilen metaforlarda literatürde belirtilenlerin tersi özelliklere sahip bir müdür profili ortaya çıkmıştır. Kitaplarda müdürler otoriter, disiplinli, anlayışsız bir karakterle çizilmekle birlikte fiziksel özellikleri anlatılırken hindiye, tilkiye, ejderhaya benzetilmişlerdir. Aydoğdu (2008)'nin ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırmanın sonucunda; öğrencilerin çoğunun okul yöneticilerini kaba, aşırı otoriter, zararlı bireyler olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Cerit (2008)'in öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramına ilişkin ürettikleri metaforları araştırdığı çalışmasında; öğretmen ve yöneticiler tarafından müdürler araştırmacı, kontrol eden kişi, danışman, eğitim uzmanı, yönetmen, koç, orkestra şefi ve lider olarak algılanmışlardır. Öğrencilerin okudukları kitaplardaki metaforların da Aydoğdu (2008)'nin ve Cerit (2008)'in çalışmasında çıkan olumsuz algılarla örtüştüğü sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda okunan kitaplar, bu çalışmanın konusu dışında da olsa izlenen filmler nedeniyle zaten öğrencilerin okulla ilgili olumlu düşünceleri zor görünmektedir. Metaforlarla işlenen kitaplarda olumlu çok az ifade bulunmaktadır.

Çocuk Kitaplarındaki Öğretmen Metaforlarına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarında öğretmenlerin fiziksel özelliklerine yönelik olumlu metaforlara rastlanmamıştır. Karakter özellikleri ve mesleki özellikler konusunda ise müdür metaforlarının aksine öğretmenler için olumlu metaforlar tespit edilmiştir. Ancak olumlu metaforlar olmasına rağmen genel olarak öğretmenlerin fiziksel, mesleki ve karakter özellikleri açısından öfkeli, saldırgan, sert, korkunç anlayışsız bir profilde olumsuz metaforla betimlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Saban (2004) tarafından yapılan öğretmen adaylarının oluşturduğu öğretmen metaforlarının incelendiği çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının %64'ünün öğretmeni "bilginin kaynağı ve aktarıcı", "öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici" ve "öğrencileri tedavi edici" olarak algıladığı; öğretmen adaylarının %36'sının ise öğretmeni "öğretirken eğlendirmesi", "öğrencilerin bireysel gelişimini desteklemesi" ve "öğrencilere öğrenme sürecinde rehber olması" şeklinde algıladıkları bulunmuştur. Tulunay Ateş (2016)'in öğrencilerin algılarına göre öğretmen ve okul metaforlarını incelediği çalışmanın sonucunda genel olarak öğrencilerin, öğretmen ve okulun bilgi, sevgi ve güven verme

yönlerini vurguladığı ve öğretmen ve okulla ilgili pozitif düşüncelerinin olduğu görülmüştür. Ancak öğrencilerin sınıf düzeyinin yükselmesi ile birlikte öğretmen ve okul algılarının olumsuz yönde değiştiği görülmüştür. Öğretmenle ilgili olarak, sevilmeyen ve cezalandırıcı, sıkıcı ve yorucu, değişken ve beklenmedik biri; okulla ilgili ise, sevilmeyen ve ceza yeri olarak okul şeklindeki olumsuz algılar büyük oranda 8. sınıf öğrencilerinde görülmüştür. Bu araştırmalarda bizim araştırmamızla belirli noktalarda paralel sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Öğrencilerin okudukları kitaplardaki metaforların bu araştırmaların sonucunda elde edilen metaforlarla birbirine uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında tespit edilen okul, müdür ve öğretmen metaforlarının; literatürde açıklanan ideal ve çağdaş okul, müdür, öğretmen tanımlarıyla genel çerçevede bir zıtlık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi konusunda bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü eğitimin en önemli unsuru olan öğrencinin; okula, müdüre ve öğretmene bakış açısını ve algısını okudukları bu kitaplar değiştirebilir. Ayrıca Karatay (2007) çocuk edebiyatının çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı amaçladığını ve çocukta olayları, kendini, çevreyi algılayış, sezış ile ona göre davranış geliştirme açısından olumlu değişme ve gelişmelere olanak sunduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda incelenen kitapların çocuk edebiyatının bu amacını yerine getirmekte yetersiz kaldığını söyleyebiliriz.

İncelenen kitaplarda öğrencilerin, öğretmene ve müdüre karşı bir tarafmış gibi çizildiği tespit edilmiştir. Ancak çağdaş olanda böyle bir durum söz konusu olmamalıdır. Okuldaki öğrenci, müdür, öğretmen, veli ve tüm diğer paydaşların birbirlerinin ve bu bağlamda toplumun geleceğinde olan ortak çıkarlarının farkında olmaları gerekmektedir (Senge, Cambron-McCabe, Lucas, Smith, Dutton ve Kleiner, 2014). Ortak çıkarları doğrultusunda hareket etmesi gereken eğitim sisteminin bu paydaşlarını karşı taraflarmış gibi çizmek ve böyle bir algı oluşturmak eğitimi çağdaşıktan uzaklaştırmaktadır. Dolayısıyla bu metaforların değiştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin okuduğu kitaplardaki bu olumsuz metaforlar değiştirildiğinde onların eğitime bakış açısı ve zihinsel algısı da değişecektir.

ÖNERİLER

Bu çalışmada ortaokul düzeyindeki çocuk kitaplarında okul, müdür ve öğretmen metaforları incelenmiştir. Çalışmanın sonunda genel olarak olumsuz özelliklere sahip okul, müdür ve öğretmen metaforları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları dikkate alınarak öğrencilerin eğitim unsurlarına karşı olumlu bir algıya sahip olabilmeleri için okuyacakları kitapların seçiminde kitaplardaki okul, müdür ve öğretmen profilleri konusunda dikkatli olunabilir.

Bu çalışmada incelenen kitaplarda okul, müdür ve öğretmenlere ait genel olarak olumsuz metaforlar tespit edilmiştir. Öğrencilere olumlu bir algı kazandırabilmek adına ileride yazılacak kitaplardaki bu metaforlar değiştirilebilir.

Bu çalışmada ortaokul düzeyindeki çocuk kitapları incelenerek okul, müdür ve öğretmen metaforlarına yönelik veriler toplanmıştır. İlerideki çalışmalarda eğitim paydaşlarıyla yapılacak görüşme veya anket yöntemi kullanılabilir ya da çalışma bu yöntemle desteklenebilir.

Bu çalışmada ortaokul düzeyindeki çocuk kitapları incelenmiştir. Gelecek çalışmalarda okulöncesi, ilkokul ve lise gibi farklı düzeylerdeki kitaplar incelenebilir.

Bu çalışma kitaplardaki okul, müdür ve öğretmen metaforlarını içermektedir. Benzer şekilde bir başka araştırmaya öğrenci ve veli metaforları eklenebilir. Böylece kitaplardaki öğretmenlerin ve yöneticilerin, öğrencileri ve velileri nasıl algıladıkları araştırılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar; verilerin toplanmasını, kuramsal temeller, yöntem ve tartışma-yorum kısımlarında ortak çalışmışlardır. Veri analizi ve raporlanması süreçleri ise büyük oranda ilk yazar tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın bütününe ilk yazarın katkı oranı %60; ikinci yazarın katkı oranı ise %40'tır. Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akan, D. & Yarım, M. A. (2019). İlkokul öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 223-233.
- Akkaya, E. (2012). *Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metaforlar yoluyla analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akyüz, H. (2001). *Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma*. Milli Eğitim Basımevi.
- Arslan, M. & Bayrakçı M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(171), 100-108.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Balcı, A. (2000). İki binli yıllarda Türk milli eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 495-508.
- Başaran, İ. E. (1993). *Türk eğitim sistemi*. Gül Yayınevi.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 669-699.

- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çelik, V. (1996). Eğitimsel reform için yeni bir okul kültürü. İ. Fındıkçı. (Ed.), *Eğitimimize bakışlar* (pp.103-116). Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 269-283.
- Çelik, V. (2015). *Eğitimsel liderlik*. Pegem Akademi.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Pegem Akademi.
- Dilizdüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitime atılan ilk adım*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2002). *Yeni bir binyıla doğru Türk eğitim sistemi; sorunlar ve çözümler*. Sistem Yayıncılık.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2014). *Denetim ve öğretimsel liderlik gelişimsel bir yaklaşım*. (M. B. Aksu ve E. Ağaoğlu, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. (M. Yalçın, Çev.). İmge Kitabevi.
- Karatay H. (2007, 10-15 Eylül). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*, 38.ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Korkmaz, M. (2008). Okul müdürlerinin liderlik stilleri ile öğrenen örgüt özellikleri arasındaki ilişki üzerine nicel bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 53, 75-98.
- Lakoff, G. ve Johnson M. (2015). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (G. Y. Demir, Çev.). İthaki Yayınları.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (G. Bulut, Çev.). MESS Yayınları.
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Özdemir, S. & Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 266-282. <https://doi.org/10.34056/aujef.648908>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Senge, P., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J. & Kleiner, A.(2014). *Öğrenen okullar*. (M. Çetin, Çev. Ed.). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayıncılık.
- Şişman, M. (1999). *Öğretmenliğe giriş*. Pegem A Yayıncılık.
- Töremen, F. (2011). *Öğrenen okul*. Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tulunay Ateş, Ö. (2016). Öğrencilerin okul ve öğretmen metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 2(1), 78-93.

- Tüzel, E. & Şahin, D. (2014). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin okul yöneticilerine ilişkin metaforları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (17), 355-396.
<https://doi.org/10.14520/adyusbd.736>
- Yetim, A. A. & Gökteş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.